doc. ThDr. Peter Tírpák, PhD.

UP v Prešove

Kristovo hlásanie v mestách a dedinách ako predobraz súčasnej katechézy

Abstract: Numerous people have experienced attempts to read Holy Bible on a daily basis, to listen to it, to pray or simply to be guided by it. Each and every catechesis should enable the audience not only to listen to the Gospel but also to seek the meaning, the purpose of what Jesus intended to tell us. Catechesis should lead the listener from an event to the mystery. It should facilitate a wide range of thought processes on that path. The transition from events, actions to the mystery can be seen in Jesus' acting in numerous cities and villages in the Holy Land, where He was talking to local people about the kingdom of heaven and the love of our Father.

Key words: Redemption, Gospel of Christ, cities and villages, catechesis and Christ-centrism, axioms of today's catechesis

Spása pre všetkých

Ak hovoríme o Kristovom ohlasovaní, často si dávame do súvislosti aj slovo *spása*. Veď ten, kto počúva – hovorí Sväté písmo – a v konečnom dôsledku uverí, a dá sa na základe počutého pokrstiť, bude spasený (porov. Mk 16, 16). Ak ale myslíme na univerzálnosť spásy, neznamená,

že platí len pre tých, ktorí výslovne veria v Krista a vstúpili do Cirkvi. Ak je spása pre všetkých, musí byť aj všetkým k dispozícii. Ale je jasné, že dnes ako i prv sú mnohí ľudia, ktorí nemajú možnosť spoznať zjavenie evanjelia a pripojiť sa k Cirkvi. Žijú v spoločenských a kultúrnych podmienkach, ktoré to neumožňujú. Často vyrástli v iných náboženských tradíciách.¹ Im je spása v Kristovi prístupná skrze milosť, ktorá ich síce formálne nezačleňuje do Cirkvi – hoci sú tajomným spôsobom s ňou spojení – ale prináša im primeraným spôsobom vnútorné a vonkajšie svetlo. Táto milosť pochádza od Krista, je ovocím jeho obety a je darovaná Duchom Svätým. Umožňuje každému človekovi dosiahnuť spásu vlastnou slobodnou spoluprácou. Cirkev totiž, ktorá počnúc dňom Zoslania Svätého Ducha (Turíc) dávala najavo univerzálnosť svojho poslania, prijíma v Kristovi nespočetné bohatstvá ľudí z každej doby a každého miesta ľudských dejín. Každé stretnutie s konkrétnou osobou alebo kultúrou môže okrem svojej vnútornej antropologickej hodnoty odhaliť tie možnosti evanjelia, ktoré boli dovtedy málo vyjasnené a ktoré obohatia konkrétny život kresťanov a Cirkvi. Hoci nekresťania môžu byť spasení prostredníctvom milosti, ktorú im Boh udeľuje „cestami, ktoré pozná jedine on“, Cirkev si musí byť vedomá skutočnosti, že na tomto svete im chýba jedno veľké dobro: poznanie pravej Božej tváre a priateľstvo s Ježišom Kristom.² Aby toto priateľstvo mohlo vôbec začať, je nevyhnutné vnímať potrebu predstavenia toho, ktorý kráča po tejto zemi, vstupoval do synagóg, navštevoval mestá a dediny a to s jediným cieľom – aby nik nezhynul, ale mal večný život (Jn 3, 16). A práve ohlasovanie Božieho slova si kladie za cieľ kresťanské obrátenie, v ktorom človek nachádza úplnú a úprimnú prináležitosť ku Kristovi a jeho evanjeliu skrze vieru, ktorá je Božím darom. Aj Kristus svojím

1 POROV. STANČEK, E.: *Pastoračné dokumenty Jána Pavla II.* Spišská Kapitula: Kňazský seminár biskupa Jána Vojaššáka, 2003, s. 71.

2 KONGREGÁCIA PRE NÁUKU VIERY: *Vieroučná nóta o niektorých aspektoch evanjelizácie*, č. 6. http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20071203_nota-evangelizzazione_sk.html [10 IV 2015].

ohlasovaním upriamuje pozornosť na svojho Otca, ktorý túži, aby nik nezahynul. Túži obnoviť spoločenstvo medzi človekom a ponúkať mu tie dobré, o ktoré sám prišiel po prijatí pokušenia a páde do hriechu. Hovorí sa, že stačí pomáhať ľuďom stať sa viac človekom alebo byť vernejší vlastnému náboženstvu. Hovorí sa, že stačí vytvoriť spoločenstvá, ktoré by boli schopné zasadzovať sa za spravodlivosť, slobodu, pokoj a solidarnosť. Ale zabúda sa pritom, že každý človek má právo počuť o Božej blahozvesti, ktorá sa v Kristovi ukazuje a daruje.³

Znaky Kristovho hlásania

Dokonalosť, ktorú vidíme v ponuke nasledovania Ježiša Krista, nespočíva vo vonkajších činoch, veľkom počte modlitieb a obradových predpisoch, ale vo vnútornom načúvaní Stvoriteľa, uvažovaní a rozjímaní nad jeho slovami. Známa „Reč na vrchu“, v ktorej Kristus ohlasuje blahoslavenstvo chudoby, utrpenia a prenasledovania, obsahuje nové prvky, ktoré súvisia s duchovnosťou a teda pripravujú úrodnú pôdu pre počúvanie a uskutočňovanie slova, prostredníctvom ktorého sa človek stáva dokonalým pred Bohom. Kristovu dokonalosť a jeho neobyčajnosť opisuje aj evanjelista Lukáš, ktorý v časti, kde sa venuje Kristovmu pôvodu, zaznamenáva názory a rozpravu učiteľov zákona a izraelského ľudu: „...niektorí zo zástupu hovorili: «Toto je naozaj prorok». Druhí tvrdili: «Mesiáš je to». Ale iní namietali: «Vari z Galiley príde Mesiáš?! A nehovorí Písmo: Mesiáš príde z Dávidovho potomstva, z mestečka Betlehem, odkiaľ bol Dávid?!» A tak nastala preňho v zástupe roztržka (Lk 7, 40–43). Na druhej strane, ak zasa na základe predmetného príspevku hovoríme o reči Ježiša Krista (mysliac pri tom na spôsob a obsah jeho reči), aj tu nás Písmo *upriamuje* na Kristovu výnimočnosť. Niekoľko príkladov:

3 JÁN PAVOL II.: Encyklika *Redemptoris missio*, čl. 46. Praha: ZVON, Praha, 1994.

1. Sluhovia počúvajúc Ježiša Krista uznávajú, že nik z ľudí takto doposiaľ nehovoril a túto skúsenosť vyjadrujú pred farizejmi, s ktorými riešili otázku o pôvode Ježiša (porov. Lk 7, 46).

2. Spor o platení dane cisárovi, kde herodiáni (na inom mieste opísaní ako učenici farizejov) predstierajú spravodlivosť a charakterizujú pravdovravnosť a priamosť v reči Ježiša Krista (porov. Mt 22, 15–16).

3. Pri rozlúčkovej reči učenici vyznávajú pred Ježišom jeho otvorenosť v reči, prostredníctvom ktorej overia, že prišiel od Boha (porov. Jn 16, 29–30).

4. Pri utíšení búrky na mori, kedy hovorí učeníkom o sile slova a viery (porov. Mk 4, 35–40).

Právom možno povedať, že Ježiš Kristus je dokonalým vzorom, pretože spája v sebe všetky čnosti, ba aj tie, ktoré sú v zdanlivom protiklade – chorým a deťom preukazuje jemnosť, hriešnikom láskavosť a pochopenie. Kristova reč i spôsob života stavajú pred človeka dneška nový ideál – nové stvorenie, ktoré je svetlom vychádzajúcim v tme. Práve svetlo Kristovho slova je pre človeka novou nádejou a istotou. Táto skutočnosť je zároveň výzvou pre konkrétny spôsob nového života. Života, v ktorom žijúc Kristove slová zakúsime sami Božiu prítomnosť a dobrotu.

Kristocentrizmus – axióma súčasnej katechézy

Jeden zo základných dokumentov Magistéria Cirkvi píše, že v katechéze máme vždy jedného učiteľa – Ježiša Krista. Túto skutočnosť pripomína aj svätý Ján Pavol II., ktorý vníma fundament katechézy v osobe Ježiša Krista, „*jednorodného z Otca, plného milosti a pravdy*” (Jn 1, 14), ktorý trpel a zomrel za nás a teraz zmŕtvychvstalý vždy žije s nami. Je to Ježiš, ktorý je „*cesta, pravda a život*” (Jn 14, 6). Kresťanský život spočíva v nasledovaní Krista (*sequela Christi*). Podstatným a prvoradým predmetom katechézy je – ak použijeme výraz blízky svätému Pavlovi, ako aj súčasnej teológii – „Kristovo tajomstvo”. Katechizovať

je v istom zmysle viesť niekoho, aby skúmal toto tajomstvo vo všetkých jeho rozmeroch: všetkým oznámiť, aký je plán „tajomstva”. Pochopiť so všetkými svätými, aká je to šírka, dĺžka, výška a hĺbka a poznať aj Kristovu lásku, presahujúcu každé poznanie, aby vás naplnila Božia plnosť celá (Ef 3, 9.18n). Znamená to teda odhaliť v Kristovej osobe celý večný Boží plán, ktorý sa v nej spĺňa. Znamená to pochopiť význam Kristových počinov a slov, zázrakov, ktoré vykonal; lebo ony súčasne skrývajú a odhaľujú jeho tajomstvo. V tomto zmysle je definitívnym cieľom katechézy uviesť niekoho nielen do styku, ale do spojenia, do dôvernosti s Ježišom Kristom: on jediný môže priviesť niekoho k láske k Otcovi v Duchu a k účasti na živote Najsvätejšej Trojice.⁴

Kristocentrizmus v katechéze znamená aj to, že jej prostredníctvom sa vylučuje, aby každý podával svoje učenie alebo náuku nejakého iného učiteľa, ale odovzdáva len učenie Ježiša Krista, teda pravdu, ktorú on prináša alebo presnejšie Pravdu, ktorou je on sám (porov. Jn 14, 6). Treba teda povedať, že v katechéze je Kristus, vtelené Slovo a Boží Syn, ktorého podávame v učení a všetko ostatné je vo vzťahu k nemu; a že iba Kristus vyučuje, kým každý iný to koná iba natoľko, nakoľko je jeho tlmočníkom, dovoľujúc Kristovi, aby vyučoval jeho ústami. Neustálym úsilím každého katechéty – nech má v Cirkvi akúkoľvek mieru zodpovednosti – musí byť svojím vyučovaním a vlastným správaním tlmočiť učenie a život Ježiša. Nebude sa usilovať pritiahnúť pozornosť na seba, na svoje idey a osobné postoje, súhlas inteligencie a príľnutie srdca toho, koho katechizuje; a najmä, nebude sa usilovať vnucovať svoju mienku a osobné názory, ako keby vyjadrovali učenie a životné zásady Krista. Každý katechéta má konať tak, aby mohol na seba aplikovať tajomné Ježišovo slovo: „*Moje učenie nie je moje, ale toho, ktorý ma poslal*” (Jn 7, 16). To robí svätý Pavol, keď sa zaoberá prvoradou požiadavkou: „*Prijal som od Pána to, čo som vám odovzdal*” (1 Kor 11, 23).

4 TIRPÁK, P. – PAALA, G.: *Tajomstvo spásy vo svetle katechézy*. Prešov: Vydavateľstvo Prešovskej univerzity, 2013, s. 63–64.

Podľa pápeža Pavla VI. kristocentrizmus znamená to, že základom, stredom a zároveň aj vrcholom evanjelizácie a všetkého jej dynamického úsilia je táto jasná pravda: Ježiš Kristus, Syn Boží sa stal človekom, zomrel a vstal z mŕtvych. V ňom sa každému človekovi poskytuje možnosť spásy, ako dar Božej milosti a dobrotivosti. A nejde tu len o tzv. imanentnú spásu, t.j. o spásu podľa veľkosti hmotných a takisto i duchovných potrieb, ktoré sa týkajú nášho pozemského života a úplne sa stotožňujú s našimi pozemskými želaniami, nádejami, starosťami a zápasmi, ale ide zároveň aj o spásu, ktorá presahuje tieto hranice a spĺňa sa v spoločenstve s jedinou absolútnou bytosťou, čiže s Bohom. Je to teda transcendentná a eschatologická spása, ktorá začína už v tomto časnom živote, ale završuje sa vo večnosti.⁵

Vybrané biblické miesta a obsah Kristovho hlásania

Kristus učil o Bohu a privádzal ľudí do jeho blízkosti ponúkaním konkrétneho spôsobu života a to na konkrétnych miestach – v mestách a dedinách, na uliciach, v synagóge, či v prírode. Vo všetkých prípadoch Kristus:

- vyučoval,
- vychovával
- poučoval.

Kristus pri týchto troch spôsoboch využívaných pri hlásaní Božieho kráľovstva kladol dôraz na skúsenosť. Práve skúsenosť aktivizuje ľudské zmysly a podnecuje človeka k ďalšej práci, ktorú je schopný vylepšovať. Ide napr. o udalosť, keď pri povolaní Šimona Petra a Ondreja Kristus využíva ich zručnosť v rybárstve a ponúkne im rozmer iného rybolovu. Takého, ktorý bude zachraňovať životy. Iným prípadom je vyučovanie na Hore blahoslavenstiev, kde je mnoho tých poslucháčov, čo sú hladní, prenasledovaní a ubíjajú životom. Práve títo hlboko prijímajú Kristovu

5 PAVOL VI.: *Evangelii nuntiandi*. Trnava: ssv, 1999, čl. 27.

náuku, pretože vychádza z ich túžob po inom živote. Takom, ktorý bude plný radosti napriek pozemskej nevraživosti. Kristus ponúka šťastie tu na zemi, nakoľko je to len možné, a večný život v Božom kráľovstve. Kristus predkladal učeníkom pravdu o Bohu a o ich vlastnom živote. Využíval pri tom obrazy a námety prevzaté zo života, ktoré využíva napr. vo svojich podobenstvách. Kristove podobenstvá sa tak stávajú zážitkom, na ktorom človek stavia svoj život. Okrem toho využíva aj miesta, kde sa stretáva s celým človekom – jeho životnou situáciou a aktuálnym postavením. Dostávame sa tak k časti, kde je vhodné poukázať práve na niektoré miesta, kde Kristus oslovuje človeka a svoju reč prispôsobuje prostrediu a okolnostiam (čo je mimochodom podstatou aj súčasnej katechézy).

Názvy biblických miest sa dnes len zriedka zhodujú so súčasným pomenovaním. Zo 475 miestnych názvov v hebrejskej biblii mohli byť identifikovaných asi 190 na základe rovnakosti mien. Udržalo sa ich teda iba 40% do dnešných čias. Ak sa staré meno nezachovalo, podarí sa identifikovať iba tie mená, ktoré majú dostatočné podklady v historických prameňoch. Ide najmä o:

- a) zkliatby (na hlinených črepoch a malých figúrkach)⁶,
- b) listiny vyryté na stenách,
- c) amarnské tabuľky⁷,
- d) papyrasy⁸,
- e) záznamy spisovateľov.

Najdôležitejším prameňom pre mená miest je stále Biblia. biblické podanie názvov miest, potvrdené a doplnené archeologickým

6 Ide o najstaršie doklady o názvoch miest, približne z obdobia r. 1991–1785 pred Kr., ktoré sa našli v Egypte. Hlinené črepy boli rozbité a zakopané podľa predpísaného rituálu. Ide asi o 20 mien miest a krajov v Sýrii a Palestíne (napr. Sichem, Jeruzalem). Figúrky znázorňovali zajatcov.

7 Tabuľky boli nájdené v starovekom meste *Achetaton* (dnes známe ako El Amarna) v roku 1887.

8 *Papyrus* je jeden z predchodcov dnešného papiera, výrobok z drene papyrusovej rastliny *šachor papyrusový* (*Cyperus papyrus*), ktorá rastie až do výšky 5 metrov.

výskumom je dôležitým epigrafickým materiálom. Mnoho mien miest zachovali aj historici z helénskych a rímskych čias. Významným je pri tom napr. Jozef Flávius. Ide tu najmä o zmienky o mestách v Novom zákone.⁹ Zhrnutie všetkých ešte trvajúcich a takmer už neznámych miest Biblie s údajmi o lokalizovaní poskytuje dielo *Onomastikon* (z gr. ὀνομαστικόν – v sing. ὄνομα = meno) od Eusébia.¹⁰

JERUZALEM (*Jerušalajim*, *Yerushalayim* – Miesto mieru, Miesto pokoja) Leží na vápencovej planine, na Náhornej plošine Judejskej vysočiny, približne v strede Izraela. Názov mesta sa odvodzuje od kanaánskeho slova *URU-SHALIM* = *YRU SLM*, pričom *uru* možno označiť ako základina či mesto a *Salim* bol miestny boh = mesto boha Salima. Iní slovo *salim* prekladajú ako *zdravie*, čiže Mesto zdravia. Nachádza sa na okraji Júdskej púšte, 24 km od Mŕtveho mora. Podľa Nového zákona, z výpovedí štyroch evanjelistov Jeruzalem zohral v živote Ježiša Krista veľkú úlohu. Mária a Jozef, verní viere otcov, „*chodievali každý rok do Jeruzalema na veľkonočné sviatky*” (Lk 2, 41) a pri iných prikázaných udalostiach. Napr. po narodení Ježiša, keď ho obetovali v chráme a stretli sa tam so Simeonom (Lk 2, 22–24; Lk 2, 33–35). Ježiša do jeruzalemského chrámu prinášali rodičia od detstva (dvanásťročný sa stratil a našli ho v chráme). Toto mesto Kristus navštívil aj neskôr. V Evanjeliu podľa Lukáša sa uvádza, že „*keď sa naplňali dni, v ktoré mal byť vzatý zo sveta, pevne sa rozhodol ísť do Jeruzalema*” (Lk 9, 51). Tu kázal, uzdravoval chorých, diskutoval s farizejmi (Lk 14, 1–34). V Jeruzaleme zažil slávnostný príchod, keď ho zástup vítal volaním „*požehnaný kráľ, ktorý prichádza v mene Pánovom*” (Lk 19, 28–40). Svojimi kázňami v podobenstvách a vyhnaním kupcov z chrámu vyjadroval kritický postoj k vtedajšiemu praktizovaniu viery a časti

9 MORDEL, š.: *Biblická archeológia*. Spišské Podhradie: KU Ružomberok, 2005, s. 51–52.

10 Eusebios z Kaisareie (* 275 – † 30. máj 339) bol grécky biskup v meste Caesarea v Palestíne. Bol teológ, spisovateľ a historik, často nazývaný otcom cirkevnej histórie. Vo svojich dielach zaznamenal rané dejiny kresťanskej cirkvi.

jeho predstaviteľom – farizejom, čím si ich znepriatelil (Lk 19, 41–44). Obavy Ježiša o Jeruzalem vyjadruje jeho nárek: „Jeruzalem, Jeruzalem, ktorý zabíjaš prorokov a kameňuješ tých, čo boli k tebe poslaní” a ďalej „Hľa, váš dom vám ostáva pustý” (Lk 13, 34–35). Jeruzalem sa nakoniec stáva dejiskom jeho utrpenia, smrti i zmŕtvychvstania. Po smrti Ježiša Krista sa práve v Jeruzaleme vytvorila prvá kresťanská obec, z ktorej sa kresťanstvo začalo šíriť do celého sveta (Sk 1, 8 a 2, 1–11).

BETÁNIA (*Bethany*, *Bet-Ananya* – Dom Annáša; súčasný arab. názov *El Azariya* – Lazarova dedina. Iný preklad spomína Dom chudobného alebo Dom smútku¹¹) a OLIVOVÁ HORA (*Mons Oliveti*, *Har ha zetim*). Betánia je obec spätá so životom Ježiša Krista a jeho priateľov. Leží asi 3 km východne od Jeruzalema, na východnom svahu Olivovej hory, na hlavnej ceste do Jericha. O existencii Betánie sa dnes nepochybuje, o čom svedčí aj text Jánovho evanjelia „Betánia bola pri Jeruzaleme, vzdialená asi 15 sádií.”¹² Počas Ježišovho života sa na tomto mieste pestovali olivovníky, figovníky i vínná réva. Obec mala vlastný cintorín skalných hrobov. Bol tu dom Lazára a jeho sestier Márie a Marty, ktoré s láskou prijímali Kristove opätovné návštevy. Práve na tomto mieste Ježiš Kristus napomína Martu a poučuje ju o dobrom diele (porov. Lk 10, 41–42). K Betánii sa viaže aj udalosť pomazania Ježiša: „Keď bol Ježiš v Betánii v dome Šimona Malomocného, pristúpila k nemu žena s alabastrovou nádobou vzácneho voňavého oleja a vyliala mu ho na hlavu, ako sedel pri stole” (Mt 26, 6–7). Udalosť vzkriesenia Lazára sa taktiež odohráva v Betánii (porov. Jn 11, 2–40), štyri dni po jeho smrti. Dom Lazára sa doteraz s určitosťou nenašiel, no zachovala sa jasne zapísaná udalosť, ktorá poukazuje na Krista ako učiteľa hovoriaceho pred zástupom, ktorý má uveriť, že je Božím Synom (porov. Jn 11, 41–44). Zázrak

11 Porov. NOVOTNÝ, A.: *Biblický slovník*. Praha: Česká biblická společnost, 1992, s. 67.

12 Ide približne o 2,7 km.

vzkriesenia Lazára popudil členov synedria¹³, preto sa rozhodli definitívne skoncovať so životom Ježiša Krista (porov. Jn 11, 53). K Betánii sa viaže tiež stretnutie Ježiša s apoštolmi na 40. deň po zmŕtvychvstaní, keď sa im zjavil naposledy: „*Potom ich vyviedol von až k Betánii, zdvihol ruky a požehnal ich*” (Lk 24, 50). Neďaleko od Betánie Ježiš tiež preklial figovník (Mk 11, 12n).

Olivová hora je mohutný kopec, prevyšujúci mesto asi o 120 m, nad údolím riečky Cedron. Umožňuje krásny pohľad na mesto Jeruzalem i na krajinu smerom na východ až po Mŕtve more. História Olivovej hory je bohatá a má význam pre židovský národ i všetky tri monoteistické náboženstvá (kresťanstvo, islam, judaizmus). Je to posvätná hora, ktorá je spätá s judaizmom už vyše 3000 rokov a po stáročia je najposvätejším pohrebiskom Židov. Kresťania približne 2000 rokov uctievali Olivovú horu pre späťosť so životom Ježiša Krista a jeho učeníkov. V Novom zákone sa hora spomína 12 krát. Predpokladá sa, že počas púti do Jeruzalema ceny potravín i nocľahov stúpali a preto chudobnejší pútnici, medzi nimi aj Ježiš Kristus so svojimi učeníkmi nocovali u priateľov v blízkych dedinách alebo priamo na hore. Svedčí o tom aj Lukášovo evanjelium: „*Líšky majú svoje skrýše a nebeské vtáky hniezda, ale Syn človeka nemá kde hlavu skloniť*” (Lk 9, 58). Na inom mieste sa zasa opisuje, že Ježiš cez deň učil v chráme, ale na noc vychádzal von a zdržiaval sa na hore (porov. Lk 21, 37–38). Z Olivovej hory prorokoval zánik Jeruzalema (porov. Mt 24, 15–19) a zaplakal nad ním (Lk 19, 41–44). Olivová hora poskytla tiché miesto na vyučovanie učeníkov (porov. Mt 24, 3). Tu im predniesol eschatologickú reč (porov. Mt 24, 1–51. 25, 1–46). Olivová hora bola tiež miestom rozprávania mnohých podobenstiev: o vernom a nevernom sluhovi (Mt 24, 42–51), o desiatich pannách (Mt 25, 1–13), o talentoch (Mt 25, 14–30) a o poslednom súde (Mt 25, 31–46).

13 Synedrium (z. gr. συνέδριον, z hebr. יְהִיָּהוּדָה) – rada starších v starovekej Judei. In: IVANOVÁ – ŠALINGOVÁ, A. – MANÍKOVÁ, Z.: *Slovník cudzích slov*. Bratislava: SPN, 1979, s. 839.

EMAUZ (*Emausy*) je obec, o ktorej sa nevie s určitosťou povedať, kde stála. O autenticitu biblického „sídlička“ Emmaus sa v súčasnosti uchádzajú štyri lokality. Pri hľadaní autentického miesta sa najsamprv vychádza z Evanjelia podľa Lukáša a celá neistota je podmienená nepresným určením Kleofášovej obce. Evanjelista uvádza, že obec bola od Jeruzalema vzdialená 60 stadií¹⁴, čo je necelých 12 km, ale neurčil, v ktorom meste. Uvažuje sa, že cesta z obce učeníkov do Jeruzalema nemohla byť dlhá, keďže ju učeníci prekonali za jeden deň dva razy. Hoci v súčasnosti nevieme hovoriť o presnosti dediny, vieme zaiste o tom, čo sa na ceste do tejto dediny a v nej udialo, kde pútnik (Ježiš Kristus) prijal pozvanie do domu Kleofáša, kde sa dal spoznať učeníkom pri lámaní chleba (porov. Lk 24, 13–35).

JERICOHO (*Yeriho, Ar Riha, Eriha* – mesto paliem a ruží, mesto datľovníkov. Iné preklady uvádzajú *Yareáh* – mesiac, či rozmar.)

Jericho sa nachádza približne 8 km od rieky Jordán, necelých 40 km od Jeruzalema. Ráta sa k najnižšie položeným mestám sveta. Priaznivé podnebie, výdatné vodné pramene robia krajinu veľmi úrodnou. Jericho ležalo za čias Ježiša Krista asi 2 km od „starého Jericha“. Kristus pri svojich cestách z Galiley k Jordánu opakovane prechádzal Jerichom. Neďaleko od Jericha pri rieke Jordán krstil Ján Krstiteľ (porov. Mt 3, 1–12). Keď prišiel Ježiš do Jericha, „pri ceste sedel slepý Bartimej, Timejov syn, a žobral“ (Mk 10, 46–52). Jeho viera v moc Ježiša Krista bola tak silná, že vzbudzovala obdiv a Ježiš ho uzdravil (porov. Lk 18, 35–43). Keď vychádzal z Jericha, uzdravil dvoch slepcov (porov. Mt 20, 29–33). Podľa evanjelistu Lukáša sa Ježiš nechal pozvať do domu Zacheja, ktorý po rozhovore s Kristom mení svoj život i postoje (porov. Lk 19, 1–10). V týchto miestach povedal pravdepodobne svojim učeníkom podobenstvo o mínach¹⁵ (porov. Lk 19, 13–27) a ich spravovaní. Okrem

14 1 stadion = 186 metrov.

15 1 mína = strieborníak, minca v hodnote ½ kg striebra.

toho, asi v polovici cesty medzi Jeruzalemom a Jerichom leží v pustej krajine „výšina Milosrdného Samaritána” (Lk 10, 30–35), na ktorej sa nachádza hostinec *Khan el Hatrur* = hostinec lúpežníkov, či Milosrdného Samaritána nazvaný podľa udalosti, ktorú Kristus opisuje z dôvodu poukázania na dôležitosť vytvárania spoločenstva lásky.¹⁶

JENIN (*Bethagan* – záhradný prameň)

Nachádza sa na rozhraní Jezreelského údolia a Samarijských vrchov. Podľa niektorých autorov pravdepodobne v týchto miestach Kristus vykonal zázrak uzdravenia 10-tich malomocných, no iba jeden z uzdravených preukázal skutočnú vďačnosť (porov. Lk 17, 11–19).

SICHEM (*Shechem*, *Šekem*, *Shekhem* – rameno hory)

Súčasný názov mesta je Nablus. Ide o arabské mestečko, ktoré leží 12 km východne od Samárie. Od Jeruzalema je vzdialené asi 63 km. Mesto Sichem je natrvalo spojené so životom praotca Jakuba i jeho synov. Práve Jakub kúpil kus poľa, na ktorom rozložil svoje stany a postavil tam aj oltár, ktorý nazval *Mocný je Boh Izraela*. To pole dodnes nazývajú Jakubovo pole. Neskôr Jakub na pozemku údajne vykopal studňu, ktorá sa do súčasnosti nazýva *Jakubovou studňou*.¹⁷ Podľa Nového zákona cez Samáriu a Sichem prechádzal Kristus s učeníkmi (porov. Jn 4, 5–7), čo je opísané v stati o Jakubovej studni. V Novom zákone sa spomína, že v samarijskom meste Sychar (nie Sichem), neďaleko Jakubovho pozemku so studňou, kde si unavený Ježiš sadol, aby si odpočinul, stretol sa so ženou – Samaritánkou a v rozhovore jej ponúkol „živú vodu” (porov. Jn 4, 5–7). Zaujímavosťou je, že studňa do dnešných čias poskytuje vodu.

¹⁶ Porov. NOVOTNÝ, A.: *Biblický slovník*. Praha: Česká biblická společnost, 1992, s. 286.

¹⁷ O pravosť lokality Jakubovej studne sa uchádzajú dve miesta: Obec Balata a obec Askar.

KÁNA GALILEJSKÁ (*Kafr Kana* – Dedina trstiny a *Chirbat Kana* – Zrúcanina Kána).

Ide o dve lokality. Na tomto mieste, aj keď nevieme na ktorej z dvoch častí, sa spomína Ježišovo prvé verejné vystúpenie a prvý zázrak, ktorý sa stal na svadbe (porov. Jn 2, 1–12; Mt 13, 24–30). Z tohto mestečka pochádzal tiež apoštol Natanael = Bartolomej (Jn 21, 2). Pri určovaní miesta pôsobenia Ježiša Krista niektorí autori dávajú prednosť práve kopcu *Chirbat Kana*.

TABGHA (*Tabigha, Hep Tapegon* – Sedem prameňov).

Tabgha sa stala známou vďaka pôsobeniu Ježiša Krista. Existujú dve Tabghy – Horná a Dolná. V Dolnej Tabghe sa situuje zázrak rozmnoženia chlebov a rýb (porov. Mt 14, 13–21). Horná Tabgha sa nachádza vyššie nad Dolnou. Je od nej vzdialená asi 300 m a od Kafarnauma asi 3 km. K Hornej Tabghe sa viažu dve udalosti: tu sa po Zmŕtvychvstaní zjavil Pán učeníkom po tretí raz a zverejnil primát apoštola Petra. Zjavil sa na úsvite, keď sa učeníci vracali z neúspešného lovu, umožnil im bohatý úlovok a pri ohnisku ich ponúkol chlebom a rybou (porov. Jn 21, 1–14). Petra sa práve na tomto mieste pýta trikrát známu otázku „Miluješ ma?“, čo je satisfakciu trojitého zapretia tohto apoštola.

KAFARNAUM (*Kapharnaum, Kefar Nahum* – Nahumova dedina).

Mesto leží na pobreží Genezaretského jazera, 3–4 km od ústia Jordánu do jazera, asi 16 km od Tabghy. Podľa Nového zákona Ježiš Kristus potom, čo ho odmietla jeho domovská obec, pôsobil v Kafarnaume a v jeho okolí (porov. Mt 4, 13–14). Evanjelista Lukáš dodáva, že počas sobôt učil a mnohí žasli nad jeho učením, lebo jeho slovo malo moc (porov. Lk 4, 31–32). Podľa tradície je to miesto, kde sa priženil Šimon = Peter. Ten sa spolu s bratom Ondrejom stávajú jeho prvými učeníkmi a neskôr ich nasledovali Jakub a Ján, synovia Zebedeja (porov. Lk 5, 1–11). Neskôr Ježiš napriek kritike farizejov v Kafarnaume stoloval s mýtnikmi, pričom použil obraz o potrebe lekára pre chorého, nie zdravého človeka (porov. Mt 9, 12–13). Tu je miesto povolania mýtnika

Matúša. Ježiš Kristus vykonal v Kafarnaume 12 zázrakov: zázračný rybolov (Lk 5, 4–11), uzdravil posadnutého (Lk 4, 31–37), Petrovu svokru (Lk 4, 38–39), vyliečil malomocného (Mt 8, 1–4) a ochrnutého (Lk 5, 17–26), uzdravil sluhu rímskeho stotníka ((Lk 7, 1–10), ženu trpiacu krvotokom (Mt 9, 20–22), vzkriesil Jairovu dcéru (Lk 8, 40–56), utíšil búrku na jazere (Mt 8, 23–27), uzdravil dvoch slepcov (Mt 9, 27–31) a hluchonemého (Mt 9, 32–44), uzdravoval aj v sobotu (Lk 6, 6–11) a vykonal ďalšie zázraky. Nakoniec práve z toho mesta bol Kristus sklamaný, pretože napriek mnohým zázrakom neuverili, že je Kristus – Boží Syn. Opustil preto Kafarnaum a predpovedal jeho skazu ako Sodome (Mt 11, 20–24). Neskôr bol skutočne Kafarnaum tak zničený, že po stáročia sa nedala určiť ani jeho poloha.

NAIM (*Nain* – Pôvabný).

Mesto v Galilei (Lk 7, 11–12), na severozápadnom svahu Malého Hermonu, 8 km od Nazareta. Dnes je tu malá dedinka s názvom *Nein*. Podľa evanjelistu Lukáša tu Ježiš Kristus urobil zázrak vzkriesenia naimského mládenca, syna nešťastnej vdovy. Medzi najstarších svedkov kresťanskej tradície mestečka patrí biskup Eusébius (265–340 po Kr.), ktorý ju lokalizuje 12 km južne od hory Tábor. O Naime sa zmieňuje aj sv. Hieronym (342–420 po Kr.) a spomína sa aj v Talmude.¹⁸

18 MAJERNÍK, J. – SCHEIDOVÁ, L.: *Spoznávajme Svätú zem pohľadom archeológov a biblistov*. Zákamenné: Rímskokatolícky farský úrad, 2002.

Ohlasovanie Krista ako paradigma dnešnej katechézy

Biblický text o udalostiach v mestách a dedinách	Obsah a krátka exegéza	Konklúzia pre dnešnú katechézu
KAFARNAUM Mt 9, 9–12	Udalosť je opísaná vo všetkých synoptických evanjeliách. Ide o povolanie Matúša. On sám nepíše o tom, že je to jeho dom a že on pripravil hostinu. Ale evanjelista Lukáš, ktorý všetko dôkladne preskúmal, zaznamenáva: <i>„Lévi mu urobil vo svojom dome veľkú hostinu. A bol tam veľký zástup mýtnikov a iných, ktorí s nimi stolovali”</i> (Lk 5, 29). Práve to si treba všimnúť: Lévi (Matúš) urobil pre Ježiša hostinu. To nebolo častým javom. Motívy mohli byť rôzne. Prvým bezpochyby bolo Matúšovo veľké šťastie z toho, že sa dostal tak blízko k Ježišovi. O svoje šťastie sa delí so svojimi kolegami, preto ten veľký zástup mýtnikov v dome pri stole, kde sa Kristus o sebe vyjadruje, ako o lekárovi.	Aj nás si Ježiš povolal, hoci sme nesedeli na mýtnici ako Lévi. Povolal nás, aby sme mu boli celkom blízko, aby sme ho nasledovali. Naplňa nás táto úžasná skutočnosť, ktorú sme si ničím nezaslúžili, skutočným šťastím? V tomto prípade je to On, ktorý pre nás pripravuje hostinu a pozýva nás, aby sme boli spolu s ním pri jednom eucharistickom stole. Stále od neho počujeme to pozvanie <i>„Poď za mnou.”</i> To, čo potrebujeme urobiť, je počúvať jeho hlas, ktorý nás volá k novému zážitku s ním. Toto povolanie máme prijímať, ale ho aj odovzdávať prostredníctvom katechézy. Ak chceme ostať pri Kristovi, musíme zasadiť spolu s ním k stolu
JERICHO Mk 10, 46–52	Úryvok evanjelia sa začína oznámením, že Ježiš a jeho učeníci prišli	Skús si predstaviť, že si Bartimej. Každý v Jerichu ťa pozná. Si slepý, úplne

	<p>do Jericha. Keď odtiaľ odchádzal, počul neznámy hlas, ktorý ho volá. Kristus chce vedieť, kto ho nazýva Dávidovým synom, čo nebolo časté. Vidí človeka, ktorý sa pozerá srdcom, pretože je slepý. To nazeranie srdcom mu dovoľuje spoznať Krista – jedinú nádej pre zmenu života. V Bartimejovi Kristus poukazuje na silu viery, ktorá je podmienkou každého zázraku. V slovách „<i>Chod, tvoja viera ťa uzdravila</i>” Kristus naplňa túžbu tohto človeka: kráčať sám, bez pomoci iného a vidieť cestu pred sebou.</p>	<p>odkázaný na pomoc iných. Nemôžeš sa nikam dostať sám bez pomoci a ochoty druhého a si odkázaný iba na milodar, ktorý je jediným zdrojom tvojej obživy. Ak chceš niečo zmeniť, ostáva ti jediná vec – krik a volanie na okoloidúcich. Kristus počúva volanie tých, ktorí sa o to úprimne snažia. Nemusíš ho vidieť, ale môžeš cítiť, že upriamuje na teba celú svoju pozornosť. Kladie ti tú najdôležitejšiu otázku: „<i>Čo chceš, aby som ti urobil?</i>” Kristus pozná potreby človeka, ale chce, aby si vyznal svoju závislosť na ňom</p>
<p>BETÁNIA Lk 10, 38–42</p>	<p>Ježiš prichádza do domu, kde bývala Marta a Mária. Ako je zvykom, patrilo sa pohostiť počestného a preto sa Marta usiluje o to, aby túto tradíciu naplnila. Nevieme síce, ako to pohostenie vyzeralo, koľko toho chcela ponúknuť, no zjavne z obsahu vieme, že Kristus nič nepotreboval. Nepotrpel do domu vlastne šiel. Aby ohlasoval radostnú zvesť, ktorá bola v tej chvíli viac, ako radosť z prestretého stola. Ježiš ale nepohrda</p>	<p>Kristus nás cez toto slovo upozorňuje na dve oblasti v nás samých, ktoré môžu symbolizovať Marta a Mária. Marta je v kontakte so svetom (jeho zvyklosťami) a je aktívna navonok. Mária predstavuje oblasť schopnosti zvnútornenia sa, uvažovania a počúvania Boha. Obe zložky sú dôležité a mali by naplňovať naše životy. Na jednej strane byť vnímavý na potreby v spoločnosti a na strane druhej vedieť sa zastaviť a počúvať Boha, ktorý nás vedie,</p>

	tým, čo robí Marta, hovorí a rozlišuje iba nad tým „lepším“ v tejto chvíli.	usmerňuje a poučá prostredníctvom meditácie a rozjímania nad Božím slovom. Ako píše sv. Augustín: Činnosť a kontemplácia sú dve charakteristické situácie v živote jedného človeka.
NAZARET Jn 4, 16–21	Ježiš prichádza do Nazareta, kde vyrástol a v sobotu učil v synagóge. Na začiatku svojej služby vyhlasuje, že bol poslaný hlásať chudobným evanjelium. Potvrdil, že Božie kráľovstvo je určené všetkým ľuďom, počnúc tými, čo sú najviac postihnutí. Stáva sa <i>katechetom</i> Božieho kráľovstva pre Židov i pohanov, spravodlivých i hriešnikov. Ježiš pri konci svojho života vyzýva učeníkov, aby robili to isté.	Konklúzia z tejto časti je súčasťou VDK*, kde sa opisuje, že v kresťanskej výchove (v škole i v rodine) treba mať na zreteli rôzne varianty, ktoré treba presne vypracovať a tak ponúkať Božie kráľovstvo. Ináč vyjadrené: katechéta má byť v hĺbke stotožnený so svojím poslaním ohlasovať radostnú zvesť a vytvoriť pri tom také podmienky, ktoré napomôžu adresátom vidieť svoj život v kontexte Božej pedagogiky.

* KONGREGÁCIA PRE KLERIKOV: *Všeobecné direktórium pre katechizáciu*. Trnava: SSV, 1999, s. 78.

Záver

Medzi početnými a uznávanými ľudskými vedami, ktoré v našich dňoch dosiahli nesmierny pokrok, je pedagogika bezpochyby jedna z najdôležitejších. Ak hovoríme o katechetike, ktorá má svoj záber v didaskálii, teda vo výučbe, nachádzame jasnú spojitosť medzi katechézou a pedagogikou. Ide o tzv. Božiu pedagogiku, ktorá je pedagogikou viery, pričom nejde o popularizáciu ľudskej vedy. Ide o podávanie Božieho

zjavenia v jeho celistvosti. Boh počas posvätnej histórie a predovšetkým v evanjeliu si poslúžil pedagogikou, ktorá musí ostať ako vzor pre pedagogiku viery. Technika má v katechéze platnosť, iba pokiaľ sa dáva do služieb viery a výchove k viere; v opačnom prípade nemá nijakú cenu. Práve preto je nám spôsob a obsah Kristovho ohlasovania vzorom súčasnej katechézy.¹⁹

Použitá literatúra

- IVANOVÁ-ŠALINGOVÁ, A. – MANÍKOVÁ, Z.: *Slovník cudzích slov*. Bratislava: SPN, 1979, s. 839.
- JÁN PAVOL II.: *Catechesi tradendae*. Bratislava: Saleziánske katechetické stredisko, 1993.
- JÁN PAVOL II.: *Redemptoris missio*. Praha: ZVON, Praha, 1994.
- KONGREGÁCIA PRE KLERIKOV: *Všeobecné direktorium pre katechizáciu*. Trnava: SSV, 1999.
- KONGREGÁCIA PRE NÁUKU VIERY: *Vieroučná nóta o niektorých aspektoch evanjelizácie*, č. 6. http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20071203_nota-evangelizzazione_sk.html. [10 IV 2015].
- MAJERNÍK, J. – SCHEIDOVÁ, L.: *Spoznávajme Svätú zem pohľadom archeológov a biblistov*. Zákamenné: Rímskokatolícky farský úrad, 2002.
- MORDEL, Š.: *Biblická archeológia*. Spišské Podhradie: KU Ružomberok, 2005.
- NOVOTNÝ, A.: *Biblický slovník*. Praha: Česká biblická společnost, 1992, s. 67.
- PAVOL VI.: *Evangelii nuntiandi*. Trnava: SSV, 1999.
- STANČEK, E.: *Pastoračné dokumenty Jána Pavla II.* Spišská Kapitula: Kňazský seminár biskupa Jána Vojaššáka, 2003, s. 71.
- TIRPÁK, P. – PAEA, G.: *Tajomstvo spásy vo svetle katechézy*. Prešov: Vydavateľstvo Prešovskej univerzity, 2013.

19 Porov. JÁN PAVOL II.: *Catechesi tradendae*. Bratislava: Saleziánske katechetické stredisko, 1993, čl. 58.